

ეკონომიკის ზრდას საინვესტიციო რესურსების მოზილიზება სჭირდება

რუსუდან პაპასკირი

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

ასოცირებული პროფესორი

ბაქარ ბერუაშვილი

სტუ დოქტორანტი

რეზიუმე

ყველასათვის ცნობილია, რომ ეკონომიკის განვითარება გარკვეულ ფულად დანახარჯს საჭიროებს. ეს დანახარჯი ან ადგილობრივი, ან უცხოური ინვესტიციებით ხორციელდება. როცა ქვეყანას ადგილობრივი რესურსები არა აქვს, მაშინ იგი მთლიანად დამოკიდებულია ინვესტიციების გარე წყაროებზე.

სტატიაში აღნიშნულია, რომ, მართალია, საქართველოს ეკონომიკის მდგრადი განვითარებისთვის საკმარისი საკუთარი ფინანსური კაპიტალი არა აქვს, მაგრამ იგი მთლიანად მაინც არ უნდა დაეყრდნოს უცხოურ ინვესტიციებს, რადგან მას ნაკლოვანებებიც გააჩნია – უცხოელი ინვესტორები ინვესტიციებს აბანდებენ არა იქ, სადაც საქართველოს სჭირდება, არამედ იქ, სადაც მეტ მოგებას მიიღებენ.

სტატიაში ჩამოთვლილია ის გზები და საშუალებები, რომლებზეც ქვეყნის ხელისუფლებამ უნდა მოახდინოს ყურადღების ფოკუსირება, რათა გაზარდოს ადგილობრივი კაპიტალი. ერთ-ერთ ასეთ ღონისძიებად შემოთავაზებულია საფონდო ბირჟის განვითარება იმ დონემდე, რომ საქართველოს კომპანიები დაინტერესდნენ იქ ფასიანი ქაღალდების განთავსებით, ხოლო მოსახლეობა – მათი ყიდვით. ამ გზით მათ დაუგროვდებათ შემოსავალიც და გაეზრდებათ დანაზოგებიც.

საკვანძო სიტყვები:

ინვესტიცია, ინვესტორი, უცხოური ინვესტიცია, დანაზოგები, კაპიტალის ბაზარი, საფონდო ბირჟა.

შესავალი

საქართველოს ეკონომიკური ჩამორჩენილობა ინვესტიციების სიმცირით აიხსნება. ინვესტიციები ეკონომიკური ზრდის აუცილებელი პირობაა. სწრაფი და მდგრადი ეკონომიკური ზრდის ტემპების მისაღწევად ყოველწლიურად ეკონომიკაში განხორციელებული ინვესტიციების მოცულობა მთლიანი შიდა პროდუქტის 30%-ს უნდა შეადგენდეს [1, გვ. 67]. ასეთ დროს, დღეს არსებული მდგომარეობით, საქართველოში დანაზოგის მთლიანი მოცულობა მთლიან შიდა პროდუქტთან მიმართებაში შეადგენს დაახლოებით 2,5%-ს.

ინვესტიციები წარმოადგენენ გაფართოებული კვლავწარმოების პოლიტიკის განხორციელების, სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის დაჩქარების, პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფის და ხარისხის გაუმჯობესების, ეკონომიკის სტრუქტურული გარდაქმნის, მრეწველობის აუცილებელი სანედლეულო ბაზის შექმნის, სოციალური სფეროს განვითარების, ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის და უმუშევრობის პრობლემების გადაჭრის საფუძველს.

ძირითადი ტაქსტი

1. უცხოური ინვესტიციები საქართველოში.

ინვესტიციები განსაკუთრებულ როლს ასრულებენ მიკროდონეზე. ისინი აუცილებელია სანარმოთა ნორმალური ფუნქციონირების უზრუნველსაყოფად, ბიზნეს-სუბიექტების სტაბილური ფინანსური მდგომარეობის შესანარჩუნებლად. ინვესტიციების გარეშე შეუძლებელია გამოსაშვები საქონლისა და განუული მომსახურების კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფა, აქტივების შეძენა და სხვა.

ინვესტიციები ყველა ქვეყანას სჭირდება — განვითარებულსაც და განვითარებადსაც. ის განსაკუთრებით საჭიროა საკუთარი კაპიტალის უკმარისობის შემთხვევაში. ასეთი მდგომარეობა კი მრავალ ქვეყანას და, მათ შორის, საქართველოს აქვს. კაპიტალის ნაკლებობას განსაკუთრებით განვითარებადი ქვეყნები განიც-

დიან, სიჭარბეს კი – განვითარებული ქვეყნები. ამიტომ კაპიტალი მაღალგანვითარებული ქვეყნებიდან ჩამორჩენილ, მაგრამ განვითარების პოტენციალის მქონე ქვეყნებში მიედინება. ეს ორივე ქვეყნისთვის სასარგებლოა.

საქართველო განვითარებადი, ღარიბი ქვეყანაა. მას საკუთარი ინვესტიციები არ ჰყოფნის და ამიტომ ინვესტიციების სააგენტო აქტიურად მუშაობს ქვეყნის გარედან ინვესტიციების მოსაზიდად.

1991 წლიდან, ე. ი. დამოუკიდებლობის მოპოვების დღიდან საქართველომ ფართოდ გაუღო კარი უცხოელ ინვესტორებს. თავდაპირველად, ქვეყანაში გამეფებული ქაოსის და შიდაომების გამო, მათი მხრიდან თავშეკავება იყო. შემდეგ, ქვეყნის თანდათანობითი დალაგების კვალდაკვალ, იწყო ინვესტიციების შემოსვლა და 2008 წლის აგვისტომდე, ანუ რუსეთ-საქართველოს ომამდე, მას ზრდის ტენდენციაც კი ჰქონდა. მაგალითად, 2006 წელს შემოვიდა 1190,4 მლნ აშშ დოლარი ანუ 2,6-ჯერ მეტი, ვიდრე 2005 წელს, ხოლო 2007 წელს - 2014,8 მლნ აშშ დოლარი, ანუ 1,7-ჯერ მეტი, ვიდრე 2006 წელს [2]. 2008 წელს შემოვიდა მხოლოდ 1564 მლნ აშშ დოლარი, 2009 წელს – კიდევ უფრო ნაკლები - 658,4 მლნ და ა. შ. (ცხრილი 1).

ცხრილი 1

უცხოური ინვესტიციები საქართველოში (მლნ აშშ დოლარი) [2]

	უცხოური ინვესტიციები მლნ აშშ დოლარი	დინამიკა (%-ად)	
		წინა წელთან	2008 წელთან
2005	449,8	-	-
2006	1190,4	263,1	-
2007	2014,8	175,2	-
2008	1564	77,6	-
2009	658,4	42,1	42,1
2010	814,5	123,7	52,0
2011	1117,2	137,2	71,4
2012	911,6	81,7	58,2
2013	914,4	100,3	58,3

როგორც ცხრილიდან ჩანს, განხილულ პერიოდში საქართველოში პრიდაპირი უცხოური ინვესტიციების ყველაზე დიდი შემოდინება დაფიქსირდა 2007 წელს, როდესაც შემოვიდა 2014,8 მლნ აშშ დოლარი, ხოლო ყველაზე მცირე – 2009 წელს – 658,4 მლნ აშშ დოლარი. არც ამ ბოლო წლებშია უკეთესი მდგომარეობა. 2014-2015 წლების გასულ პერიოდში დოლარებში გამოხატულმა უცხოურმა ინვესტიციებმა იმ დოზით იკლო, რომ ეს კატასტროფულად დაეტყო ლარის კურსს დოლართან მიმართებაში. ამან გააძვირა საქონელი და ისედაც ღარიბი მოსახლეობა კიდევ უფრო მძიმე მდგომარეობაში ჩააყენა. ამას დაემატა უცხოეთში დასაქმებული საქართველოს მოქალაქეების სამშობლოში ფულადი გზავნილების შემცირებაც, რაც დასაქმების სირთულეებმა და იქ არსებულმა ფინანსურმა კრიზისმა გამოიწვია.

ასე რომ, ამჟამად საქართველოს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის თვალსაზრისით დიდი კრიზისი უდგას. მთავრობამ, კერძოდ, ეკონომიკის სამინისტრომ მიმდინარე წელს შეიმუშავა ღონისძიებათა სისტემა (მაგალითად, შეღავათიან ფასებში სახელმწიფო საკუთრების ობიექტების პრივატიზება და სხვა), რომლის გატარების შემდეგ საქართველოში საჭირო რაოდენობის ინვესტიციების შემოდინების იმედი ჩნდება. მაგრამ დადებითთან ერთად ამ საკითხს აქვს მეორე მხარეც. უცხოური ინვესტიციების მიმღები ქვეყნისთვის, მოცემულ შემთხვევაში, საქართველოსთვის, ეს მხარე არასახარბიელოა, მიუღებელია. მისი შინაარსი იმაში მდგომარეობს, რომ უცხოელი ინვესტორი იმ სფეროში კი არ ახორციელებს ინვესტირებას, რომელიც საქართველოს განვითარებას ან იმპორტჩანაცვლებას სჭირდება, არამედ იგი თვითონ ირჩევს ობიექტებს და ეს ობიექტები, ძირითადად, უძრავი ქონებაა (შენობა-ნაგებობა, მიწა), სტრატეგიული დანიშნულების ობიექტებია (ელექტროსადგურები, წიაღისეულის საბადოები), საფინანსო სექტორი (ბანკების დაფუძნება) და ა. შ.

თუ რა დონის მსესხებელია ესა თუ ის ქვეყანა, ამას ანგარიშობენ კაპიტალის (ინვესტიცია) და დანაზოგების მთლიან შიდა პროდუქტთან პროცენტული მაჩვენებლების სხვაობით. როცა ინვესტიციები სჭარბობს დანაზოგებს, მათ შორის სხვაობით ქვეყა-

ნა მსესხებლად გვევლინება და – პირიქით. ცხრილი 2 გვიჩვენებს, რომ აშშ მსესხებელი ქვეყანაა. მისი წმინდა სესხი 3,6%-ია მთლიანი შიდა პროდუქტის მიმართ. იაპონია პირიქით – გამსესხებელი ქვეყანაა (2,8% მთლიან შიდა პროდუქტთან). ევროკავშირიც გამსესხებელი ქვეყანაა.

ცხრილი 2

საზღვარგარეთის ქვეყნების მაჩვენებლები მთლიან შიდა პროდუქტთან ინვესტიციების და დანაზოგების შეფარდებაზე (%) [3, გვ. 20]

ქვეყნები	ინვესტიცია	დანაზოგი	გადახრა (- წმინდა კრედიტია, + წმინდა სესხია)
აშშ	18.8	15.2	+3.6
ევროკავშირი	20.0	20.5	-0.5
იაპონია	22.9	25.7	-2.8
განვითარებადი ქვეყნები	26.5	26.9	-0.4

რაც შეეხება საქართველოს, მისი მთლიანი კაპიტალი მთლიანი შიდა პროდუქტის 30,8%-ია, ხოლო დანაზოგი – 6,7%. მათ შორის სხვაობა – 24,1% არის წმინდა სესხი [1, გვ. 68], ე. ი. საქართველო მსესხებელი ქვეყანაა.

2. შიდა დანაზოგების დაგროვება საქართველოში

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველომ ორიენტაცია მხოლოდ უცხოურ ინვესტიციებზე კი არ უნდა აიღოს, არამედ უნდა გააძლიეროს მუშაობა იმისთვის, რომ გაიზარდოს შიდა დანაზოგების დაგროვება, ანუ შიდა ინვესტიცია. ამჟამად გლობალური კონკურენტუნარიანობის 2013-2014 წლების ანგარიშის მიხედვით, საქართველოს მთლიანი ეროვნული დანაზოგების კომპონენტში 98-ე ადგილი უკავია, ხოლო ადგილობრივი კაპიტალის ბაზრებზე ფინანსების ხელმისაწვდომის კომპონენტში – 126-ე ადგილი [1, გვ. 68]. რა თქმა უნდა, ეს ცუდი მაჩვენებელია.

ინვესტიციებსა და დანაზოგებს შორის სხვაობის დასაფინანსებლად არ კმარა მხოლოდ უცხოური კაპიტალის შემოდინების წახალისება. პირიქით, მეტი აქცენტი შიდა დანაზოგების წახალისებაზე უნდა გაკეთდეს, მხედველობაში გვაქვს როგორც სახელმწიფო, ისე კერძო დანაზოგები. სახელმწიფო დანაზოგების გაზრდის მიზნით საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა განახორციელოს ფისკალური კონსოლიდაციის თანმიმდევრული პოლიტიკა. კლებადი და მდგრადი დეფიციტის უზრუნველყოფით სახელმწიფო შეძლებს დანაზოგების გაზრდას ქვეყანაში. რაც შეეხება კერძო დანაზოგებს, მათ ზრდას ხელს უშლის მოსახლეობის სიღარიბე, მაგრამ საქართველოში არის ფენა, რომელთაც ჭარბი კაპიტალი აქვთ, მაგრამ არ „ეტრფიან“ ბანკებს ფულის შესანახად, რადგან დეპოზიტის პროცენტი საქართველოში ძალზე დაბალია (10-12% წელიწადში). სახელმწიფო უნდა ჩაერიოს კომერციული ბანკების საქმიანობაში და დაუწესოს დეპოზიტების პროცენტის ქვედა ზღვარი და კრედიტების პროცენტის ზედა ზღვარი. დეპოზიტის პროცენტის ქვედა ზღვარი წლიურად 18% მაინც უნდა იყოს. ასეთ შემთხვევაში არა თუ მოსახლეობის მდიდარი ფენა, არამედ საშუალო ფენაც კი შემოსავლის მიღების მიზნით, კერძო პირებზე კი არ გაასესხებს თავის დანაზოგს, არამედ განათავსებს ბანკში.

უფრო მეტად უნდა წახალისდეს გრძელი ვადით (10 და მეტი წელი) დეპოზიტის განთავსება ბანკებში. ჩვენი აზრით, მისი საპროცენტო განაკვეთი 20-22 პროცენტი უნდა იყოს წელიწადში. თუ ეს ღონისძიებები განხორციელდა, მაშინ ქვეყანაში გაიზრდება ინვესტიციების მოცულობა და შეიქმნება საფინანსო რესურსებზე ხელმისაწვდომობის გრძელვადიანი და სტაბილური ბაზა.

ადგილზე ინვესტიციების ბაზის გაფართოების კარგი წყაროა საფონდო ბაზრის (ბირჟის) განვითარება. საქმე ისაა, რომ საქართველოში ვერა და ვერ განვითარდა საფონდო ბირჟა. საქართველოში ბირჟა კი არსებობს, მაგრამ სუსტი, განუვითარებელი. იგი რომ განვითარებული იყოს და კომპანიები იქ ანთავსებდნენ ფასიან ქაღალდებს, მათ გამოუჩნდებოდათ მყიდველები, რის

შედგადაც კომპანიებს აღარ დასჭირდებოდათ ბანკებიდან კრედიტების აღება. ამის გარდა, ამ ფასიან ქალაქების მყიდველებსაც ამ კომპანიებიდან შემოუვიდოდათ დივიდენდი, რაც გაზრდიდა მათ დანაზოგებს.

ჩვენი აზრით, საქართველოში არსებობენ ისეთი პრესტიჟული კომპანიები, რომელთა აქციებს სიამოვნებით იყიდის მოსახლეობა. ასეთებია: „ნატახტარი“, მარნეულის კომბინატი, „ზედაზენი“, „ყაზბეგი“, „კოკა-კოლა“, „კუმისი XXI საუკუნე“, „კულა“ და სხვები. საქართველოს საფონდო ბირჟაზე გამართულ ვაჭრობებში მათ თავშეკავებას ვხსნით შემდეგი მიზეზით:

1. ბირჟისგან სარგებლობის ინფორმაციის დეფიციტი (გაუთვითცნობიერება);
2. ბირჟაზე შესვლის ბარიერების სირთულე;
3. გარიგებების მაღალი ღირებულება საბანკო გარიგებებთან შედარებით.
4. 90-იან წლებში საქართველოში ჩამოყალიბებული მსგავსი ბირჟების – კავკასიის ბირჟა, თბილისის ბირჟა და სხვები – მუშაობის ცუდი ისტორიული გამოცდილება.

ეს პრობლემები თავისით დროულად ვერ მოიხსნება, თუ სახელმწიფო მასში აქტიურად არ ჩაერევა. ასე რომ, ჩვენ ვაყენებთ წინადადებას, საქართველოს საფონდო ბირჟა არ იყოს მხოლოდ თვითრეგულირებადი სტრუქტურა. მას ამ ეტაპზე სახელმწიფო უნდა არეგულირებდეს. სახელმწიფომ უნდა გაამარტივოს ბირჟაზე შესვლის ბარიერები, სახელმწიფომ უნდა გააუმჯობესოს ფინანსური განათლება ქვეყანაში, აამაღლოს მათი ინფორმირებულობა როგორც ფასიანი ქალაქების თავისებურებების, ისე აქციონერთა უფლებების შესახებ.

ამის გარდა, მიგვაჩნია, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა ჩამოაყალიბოს საფონდო ვაჭრობის მარეგულირებელი სახელმწიფო ორგანო (როგორც აქვთ კომერციულ ბანკებს, ენერგეტიკას და სხვებს), რომელიც დაიცავს ბაზარს სპეკულაციური გარიგებებისგან. აქვე გვინდა დავამატოთ ამ საქმეში რეკლამის დიდი როლი. საქართველოს მოსახლეობა ფაქტიურად არ იცნობს ამ სტრუქტურას და მისგან მისაღებ პოტენციალურ

სიკეთეს. რეკლამა ძვირადღირებული სიამოვნებაა. როგორც ჩანს, თვით საფონდო ბირჟა, რომელიც ქ. თბილისში ფუნქციონირებს, ასეთ ხარჯებს ვერ ეწევა. ჩვენი აზრით, რადგან ეს საქვეყნო საქმეა, რეკლამის ხარჯები სახელმწიფომ უნდა აიღოს თავის თავზე. ეს არ იქნება ხანგრძლივადიანი, როცა მოსახლეობაც და კომპანიებიც გაიგებენ საფონდო ვაჭრობის სიკეთეს, ისინი ჩაერთვებიან მასში და რეკლამაც აღარ იქნება საჭირო.

სარწმუნო წყაროს ცნობით, „ახალი, მდიდარი ქართველები“ საზღვარგარეთის საფონდო ბირჟებზე (ნიუ-იორკის, ლონდონის, ტოკიოს და სხვების) ვაჭრობენ, ანუ აბანდებენ ფულს ემიტენტი-ფირმების აქციებში იმ იმედით, რომ მათი კურსი აიწევს და მოგებას მიიღებენ. მტკიცედ გვჯერა, რომ ეს პიროვნებები სამამულო საფონდო ბირჟაზე თამაშისგანაც არ შეიკავებენ თავს თუ ბირჟა იქნება სანდო, ჯანსაღი გარიგებების და სტაბილური მომავლის მქონე. ამის გარანტი მხოლოდ სახელმწიფო უნდა იყოს. საქართველოს მოსახლეობამ იმდენი სიმწარე ნახა 90-იან წლებში შექმნილი ბირჟებისაგან, რომ იგი ამ საქმეში კერძო პირებს არ ენდობა.

ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ, რომ ადგილობრივი კაპიტალის ბაზრის მეშვეობით ფინანსებზე წვდომის მდგომარეობით საქართველო დღეს მსოფლიოში 126-ე ადგილზეა. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიაში – „საქართველო – 2020“ გათვალისწინებულია 2020 წლისთვის მისი 75-ე ადგილზე გადანაცვლება [1, გვ. 80]. ამაში, კომერციული ბანკების გარდა, დიდი როლი, იქნებ – უპირატესიც კი, საქართველოს საფონდო ბირჟამ უნდა შეასრულოს.

ვიმეორებთ, ეს მოხდება მხოლოდ საქართველოს ხელისუფლების აქტიურობით და ძალისხმევით.

დასკვნა

ამრიგად, სტატიაში განხილულმა ინვესტიციური რესურსების მობილიზების საკითხმა საშუალება მოგვცა, გავგეგმეთ იმის დასკვნა იმის შესახებ, რომ საქართველოს საჭირო ტემპით ეკო-

ნომიკური ზრდისთვის არა აქვს სათანადო რესურსები, კერძოდ, ინვესტიციები – უცხოური ინვესტიციების შემოდინებამ 2008 წლის აგვისტოს ომის შემდეგ მნიშვნელოვნად იკლო და დღესაც გრძელდება. ადგილობრივი ინვესტიციები კი ქვეყანას საკმარისი მოცულობით არც მანამდე ჰქონდა.

ლიტერატურა:

1. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია, საქართველო – 2020, თბ., 2013.
2. www.Geostat.ge სტატისტიკური ინფორმაცია საგარეო ვაჭრობა და პირდაპირი ინვესტიციები.
3. ურუშაძე გ., უცხოური ინვესტიციები და საქართველოს ეკონომიკის განვითარების გზები, თბ., 2015.

REFERENCES:

1. Socio-economic development strategy of Georgia – Georgia 2020, Tbilisi 2013. (In Georgian Language).
2. www.Geostat.ge statistic information foreign trade and direct investments. (In Georgian Language).
3. Urushadze G., Foreign investments and the ways of developing economy of Georgia, Tbilisi, 2012 (In Georgian Language).

ECONOMY INCREASE NEEDS MOBILIZATION OF INVESTMENT RESOURCES

Rusudan Papaskiri

Sukhumi State University Associated Professor

Bakar Beruashvili

Undergraduate of Doctoral degree at Georgian

Technical University

RESUME

Everyone knows that development of economy from certain point of view needs certain expenditures.

These expenditures are made through local or foreign investments, when country has no local resources then it is entirely depended on external sources of investments.

The article shows that though Georgia has no own financial funds enough for stable development of economy but it has to rely upon foreign investments as well, because it has some gaps – foreign investors invest where Georgia does not need to have investments there but where they gain more.

Article shows those ways and means Government has to focus on for increasing local capital. One of such events is offered in the form of development of stock exchange market up to that level that Georgian companies become interested in placing securities so that population get chance to purchase them. Through this way will accumulate income and savings.

Keywords: Investment, Investor, Foreign Investment, Savings, Capital markets, Stock Exchange Market.